

res observabat, quanta mortalem mortalis potest reverentia; nec ut iis confestim obediret, imperati rationem exquirebat; nec unquam ab ipsorum nutu non pependit. Cum primum intuitus est Supremum Societatis Praepositum, e vestigio se se ad ejus pedes venerabundus projecit, tanquam vidisset Lojolam familiae conditorem; ac fere contremiscere visus est, velut Tobias ad caelestem Angelum sibi manifestatum; nec nisi aegre, atque iteratis conatibus obtinuit Magistratus ille, ut senex peregrinus exurgeret, assidensque colloqueretur. Ita motus animi compescuit, ac fraenavit, ut pari semper esset vultu, vel adversa, vel secunda contingerent; nec aut morosus, aut iracundus unquam visus est. Carnem perpetua valetudine maceratam, castigavit etiam nihil palato indulgens, et cibi parcitatem ad inediae fines prorevexit: ejus enim quotidianum alimentum uncias duodecim fere non aequabat. Poma inprimis eum delectabant; sed ab iis abstinuisse longo tempore, familiaris quidam animadvertit; eoque vita functo, compertum est in ejus scripto, id obsequium Superis obtulisse. Satis haec sint, ne pereat omnino tanti viri memoria; caeteroquin plures ejus virtutes hausit ipsius rara modestia; cujus industria nihil fere non commune cum caeteris, in externis Cesati factis eluxit.

EMMA-

EMMANUEL ARCE.

NEminem certe vidimus, qui misericordii charitate in homines excelluerit, nec uberrimos ab ea fructus aliquando collegerit: haec enim est ea virtus Deo charissima, quam incomitatam, et solam progredi, virtutes aliae non patiuntur. Cujus rei luculentum testimonium habemus Emanoel Arcem, quem eximia charitas in sui similes ad plurium virtutum eminentiam extulit, et ad pretiosam, uti speramus, in conspectu Domini mortem, et ad miram in ea terrorum hora serenitatem deduxit. Thermopoli, oppido Novae Galleciae, quas vulgo appellari Aquas Calidas, alibi demonstravimus, generosis Parentibus natus est Nonis Aprilis, anno 1725; aetatis autem undevicesimo fere completo, Societatem ardentem optavit, et Nonis Martiis, anno saeculi vertentis quarto et quadragesimo, voti compos factus est. Tirocinii biennium, et studiorum curricula confecit, utrobique laudatus ab ingenio, et pietate; tametsi a quodam subrustico loquendi, et in omnibus agendi genere, virtutum suarum venustatem non admodum explicaret. Ad sacros ordines vocatus, continuo miros exeruit conatus ad animos juvandos in sacro poenitentiae subsellio; qui sane fuerunt sudores ipsi gratissimi, et nunquam intermissi, quo

quo toto tempore duravit in Novohispanis. Quam assiduitatem in hominum salutem ut foverent Majores, destinarunt Arcem ad sacras expeditiones per diversa loca tum in Mexicanis, tum in Angelopolitanis: et hoc in munere plurimum fuisse audivimus, ac summa navitate, atque industria contendisse, vel e suggestu diceret, vel promptas, et faciles pro confessionibus praeberet aures; contendisse, inquam, ut alter alterum diligerent, ac flamma Divini amoris propagaretur. Nec minori solertia se se gessit Angelopoli, cum renunciatus est alumnorum Praefectus in Divi Ignatii Seminario; quorum institutionis partem esse non modicam judicavit, quod sibi adolescentium animos charitatis officiis conciliaret. Marianae Sodalitatis fuit Praefectus primum Zacatechis, inde Guadalaxarae, postremo ad Pacenses; et semper accuratissimus muneri satisfecit, ut semper etiam sibi constitit in domesticae disciplinae studio, copiosisque laboribus, ut omnium bonum, nullo aetatis, aut sexus, aut conditionis discrimine, procuraret. In Pacensibus demum, ubi Societatis Collegium erat totius oppidi Paroecia, proindeque qui Sociis praeficebatur, idem et oppidanis erat Sacrorum Minister; hoc, inquam, Collegium Arce jussus est administrare anno 1766.

Sed vix annum in eo Magistratu confecerat, cum octavo Kalendas Quintiles illuc venit Regius Minister, qui postridie denuntiavit Arci, causam sui adventus eam esse, ut Socii pelle-

pellerentur; id tamen eo die mane, ut imperatus fuerat, exequi se noluisse, quoniam, octavo die redeunte post Corporis Christi festum, pompa sollemnis in templo parabatur, et oppidani circum Collegium erant frequentissimi. Continuo respondit Arce, se quidem, ac Socios omnes nulla tergiversatione promptos esse, ac paratos in Regis obsequium, idque omnino facturos, quod ipse Minister imperaret. Hic abiit, adhuc re infecta; et statim Arce ad Sacerdotis pedes provolutus, totius anteactae vitae maculas extersit sacra poenitentia; quod optimum factu, et imprimis necessarium judicavit, tum in solatium calamitatis, tum in viaticum pro immensa navigatione. Inde Sociis congregatis indixit, ut omnes Jesum Eucharisticum convenirent, et preces abundantius profunderent, ut auxilium in re calamitosa praestaret. Imperavit praeterea, ut, abituri, nihil plane secum deferrent; ut omnibus ultro exspoliati nudum Jesum sequerentur. Interea vero Pacenses rem odorati sunt, et imprudenti consilio decreverunt, excubias agere ad Collegii fores, ne Sociorum ullus aut vi coactus, aut sponte discederet. Ergo Regius Minister Arci praecepit, nihil admodum innovari, donec Mexico veniret militum auxilium, quod clanculum postulavit. Arce vero, et cum eo Socii cuncti nullis cohortationibus, et precibus pepercerunt, ut sedarentur inquieti motus; ac die tandem undecimo, erroris poenitentia ducti Pacenses libere permiserunt, abire Socios ex Regia

giae potestatis imperio. Ergo ab oppido profecti sunt nullo militaris turbae comitatu; et laboriosissimo multorum dierum itinere Veram crucem pervenerunt. Arce quidem in summa rerum omnium inopia tum terrestrem illam, tum postea maritimam peregrinationem in paucis egit incommodam; eo tamen laetus ibat, quoniam in tanto Sociorum numero, quorum plures erant devexa, plures aegra valetudine, copiosissima messis pro charitatis officiis occurrebat. Ad Italos tandem cum pervenisset, commorationis locum primo habuit Castrum Divi Petri; a quo translatus Medicinam, Sociorum Rector constituitur. Eversa vero Societate, cum ab suorum civium ingenti numero latiora charitati spatia Bononiae paterent; confestim in hanc urbem, in qua tot reliquit egregiae misericordiae monumenta, immigravit.

Et primo quidem Mexicanorum domus rem ad annos fere duodecim procuravit; in qua domo congregati fuerant alii senes, alii tam prostrata valetudine, ut omnino instar nosocomii locus ille videretur. Hos igitur, quibus utebatur contubernalibus, incredibile profecto est, quam multus recrearet, ac sublevaret: quod si non aliud ab Arcis industria, et charitate senes illi, et valetudinarii nacti fuissent, delicate quidem, quoad licebat pro rerum angustiis, nutriebantur; atque ipsius diligentia freti, solutique rei domesticae curis omnibus, vitam, alias miseram, et multis doloribus vexatam, in tranquillitate agebant. Quem curarum, sane difficultum,

lium, tenorem patientissime tenuit, nec nisi cum vita deposuit. Sed haec in umbra domestica, ubi multum ab laboris difficultate detrahunt proprii parietes: laudabilior quidem, et mirabilior fuit ab officiis, quae praestitit indefessus Mexicanis per Bononiam dispersis, cujuslibet essent gradus, quoties aliquem aegrotare contingeret. Aequae Solem, et pluviam, et ventum, et locorum longinquitatem interritus Arce contemnebat; nec ullam vel diei, vel noctis horam non idoneam existimabat, ut domo pedem efferret in aegrotantium obsequium. Ibat per vias urbis, lacerna ut plurimum male aptata humeris, natiyaque illa sua gestus, et incessus inelegantia; modestus tamen oculis, flamma charitatis incensus, Divinum codicem manu deferens, pluribusque vel in crumena, vel ad sinum sub tunica, onustus in aegrorum sive medicinam, sive delicatum alimentum. Ita saepe videres publice incedentem hominem, qui jam fere sexagenarius, et praeterea lasciosus admodum, hic vestigio fallebatur, illic in lapidem miserabiliter offendebat, aut pedem in lacunam aqua stagnante plenam inferebat; sed quem nullae unquam difficultates absterruerunt, quominus, ut actuosa Mater filium perditum, ita aegrotos ille suos per totam urbem conquireret. Ad hos ut accedebat, quasi sui unius interesset illorum obsequium, idonea pro ipsis cibaria comparari, concoqui, condiri, suo tempore apponi; remedia, quae praeceperat Medicus, nulla mora coemi; morti proximos

postremis lustrari sacris; demortuos demum honesto funere sepeliri curabat. Nulla prorsus erant officia sive in animorum, sive in corporum auxilium, nulla servilia sive domi, sive foris, quae, compellente misericordia, et charitate imperante, recusaret. Quod siquando (ut saepe contigit) in aegrum incideret, cui pecuniae non suppetere; bono jubebat esse animo, generosusque in se recipiebat, ut nihil ei pro sumptibus curationis deficeret. Cum autem nihil certi haberet, unde hos sumptus erogaret; praestiturus fidem, quam obligaverat, saepe cernebatur multorum fores pulsare, et quasi ostiatim emendicare. Ad quod sane officium non accedebat, nisi summopere reluctantem natura; cum praesertim ignorare non posset, talem se conformatum esse, ut nec externa elegantia, nec indole amabili, nec blandis verbis, alienam voluntatem sibi conciliaret, ac devinciret. Nihilo tamen secius, homo talis naturae, pauper ipse, tot infirmos inopia exinanitos aluit, ac sustentavit; ut in ejus manibus pene divinitus multiplicari pecunias, nonnulli suspicarentur. Contigit etiam aliquando, ut aegrum inveniret, quem prope jam agentem animam a domesticorum sive indiligentia, sive summa inopia, in domum suam transtulit; et miser ille confestim Arcis accurata sedulitate respirare, ac reviviscere visus est. Hanc certe posses dicere sacram famem benefaciendi hominibus; cujus omnino major in magnanimo Arci fuit efficacia, quam in aliis auri cupido.

Sed

Sed qui pauperum, et infirmorum bono tantopere invigilabat; se se prorsus negligebat, imo etiam contemnebat. Cum lacernam, et tunicam haberet, easque usu attritas, et decoloras; nihil plane curabat caetera, quae interno corporis indumento sunt. Saepe incedens per vias urbis frequentissimas, galero utebatur, quo vetustiore, ac deformiore aegre alium nisi in mendicis inveneris. Cubiculum sibi optavit, atque in eo plures annos permansit, quod esse domi deterius existimavit: causatus nimirum, sibi satis esse, si haberet vilissimum angulum, ubi noctu quiesceret; cum magnam diei partem in negotiis extra domum teneretur. Ad aram quotidie facere nunquam omisit, nisi gravis causa prohiberet: postea vero, cum brevi rem domesticam explicasset, in templum aliquod confugiebat; ubi genibus flexus, et modesta pietate longum tempus (prout aegrorum patiebatur necessitas) ante aram Eucharistici Numinis consumebat. Cordis Jesu, et Mariae Dolentis religionibus maximopere delectabatur; et utriusque depictas tabulas dono dedit, quae in paroeciali Divae Mariae Magdalenae templo publicae venerationi collocarentur; eisque tenuem censum (ut pro viribus) attribuit, pro utroque cultu promovendo, quibus diebus quotannis redirent solemnia. Et ea Mariae Dolentis pulcherrima tabula Mexicani Cabrerae penicillus est; eandemque elegit, optione data inter binas, qui donationis tempore paroeciam illam administrabat. Hunc vitae laboriosae te-

V 3

norem

norem usque ad postremam virium destitutionem constantissimus Arce continuavit: jam enim stomacho vehementer laborabat, jam misere languebat; cum adhuc per vias urbis pallidus, macer, et moribundo quamsimillimus errabat. Concessit tandem morbi gravitati, et moriturus cubile ingressus est; nec tamen aliorum aegrotantium minus idcirco satagebat: nam affixus lectulo, diligenter interrogabat, num qui recens aegrotarent? num medicinarum impendio sufficerent? num curationis administros haberent? Et sibi constans usque ad extremum anhelitum in eximia charitate, quam totius vitae normam sibi fecerat; quidquid habebat, in pios usus, et praesertim in pauperum subsidium, ante mortem destinavit. Lamentabatur in diuturno suo morbo, quod nullis doloribus moreretur, quos in poenarum remissionem Christo Judici posset repraesentare: toto tamen ante obitum triduo visus est audiisse Deus fervidas ejus preces; et moribundus internos ardores, quibus combustus agitabatur, patientissime toleravit. Feretrum, quo cadaver ejus erat condendum, introferri voluit in cubiculum; ut adhuc sui plane compos mortem quasi oculis videret, atque eo lugubri spectaculo magis, magisque ad aeternitatis cogitationem excitaretur. Divina demum dape in viaticum accepta, rite sibi administrari sacras alias religiones, enixe postulavit: et quo tempore his lustrabatur, precanti Sacerdoti, atque animam proficisci jubenti moribundus intentis ad omnia

sensibus, et summa cum pietate respondebat. Quo postea fervore nihil interrupto, Divini Jesu, et Mariae Dolentis fiducia plenus, decimo quinto Kalendas Junias, anno 1785 efflavit animam, cum aetatis annum explesset sexagesimum, et fere sesquimensem. Parentatum illi fuit in aedibus Divae Mariae Magdalenae, ubi plurium jacent Mexicanorum exuviae, quos Arce domi suae infirmos adjuverat, mortuosque in ea Paroecia efferri curaverat.